

ВАСИЛЬ БАЖАЙ

П'ЯНО – ФОРТЕ ІV

ЖИВОПИС

Виставка відкрита від 4 жовтня до 3 листопада 2019 року
Львівська національна галерея мистецтв імені Б.Г.Возницького

Організатори висловлюють щирю вдячність за підтримку проекту:
Незалежному культурологічному журналу «І»,

Організатори висловлюють персональну вдячність особам, які доклали своїх зусиль до реалізації проекту:
Тарасу Возняку- генеральному директору Львівської національної галереї мистецтв ім. Б.Возницького (ЛНГМ),
Олені Кіс-Федорук- мистецтвознавцю, науковому співробітнику ЛНГМ,
Роману Ганкевичу - мистецтвознавцю,
Олені Субач - фотомитцю

Підписано до друку 1.09.2019.

Формат 84×108/16. Папір крейдований. Друк офсетний.

Умовн. друк. арк. 7,98. Обл.-вид. арк. 5,46.

Наклад 300 прим.Зам.04-18.

ВАСИЛЬ БАЖАЙ

П'ЯНО – ФОРТЕ IV

ЖИВОПИС

Львів 2019

Ідея виставки
Тарас Возняк

Концепція виставки
Василь Бажай

Куратори виставки
Олена Кіс-Федорук

Пластична організація виставки
Андрій Рибка

Організаційна координація виставки
Наталія Крокіс

Видавець
© Львівська національна галерея мистецтв імені Б.Г.Возницького

Автори текстів
Роман Ганкевич
Олена Кіс-Федорук

Графічний проект каталогу
© Незалежний культурологічний журнал «І»

Верстка
Христина Рябуха

Друк
ФОП Кичма І.В.

Василь Бажай
Rex
полотно, олія
2х3 м.

Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
1,8x1,5 м.

ЖИВОПИС ЯК ОБ'ЄКТ

Акція «П'яно-Форте» є черговим органічним доповненням та продовженням експозиції «Форте-П'яно», яка відбулася у контексті 1-го Міжнародного фестивалю сучасної класичної музики «Контрасти» у далекому 1995 році. На відміну від тогочасної концепції «відсутності сенсу у сенсовному» та принципу «договору митця з буттям твору мистецтва» виражених методами деконструкції образного тексту, акція «П'яно-Форте» мала на меті виразити цілковито інший феномен. Суть концепції полягала у представленні феномену буття мистецького твору для чистої ідеї мистецтва.

Використовуючи ті ж самі засоби образно-текстової деконструкції, Бажай досягає потрібного ефекту. Суттєву роль у створенні експозиції Бажая відіграють не лише живописні твори, але й інсталяції, що гармонічно співіснуючи з живописом утворюють загальний скелет експозиції і заставляють нас сприймати простір галереї як цілісний твір мистецтва в середовищі якого відбувається запланована митцем дія.

Дискусія на тему живопису, як об'єкта чи не-об'єкта триває у мистецькому середовищі вже довгий час. З розвитком структуралізму у 60 - 70 найбільш цікавішою на нашу думку була полеміка між Марком Ротко (Mark Rothko, Маркус Якович Роткович, 1903-1970) і Дональдом Джадом (Donald Judd, 1928-1994). Ротко вважав що живопис - це комунікація на духовному рівні, за межами матеріальної форми. Його полотна мали на меті трансцендентувати категорію живопису, який за його ж твердженням був надто обмеженим і декоративним по своїй природі. Саме тому Ротко надавав перевагу чистій колористичній абстракції, де «пласкі форми руйнують ілюзію і показують правду». На противагу до Ротка, Дональда Джада старався підняти свій живопис до рівня об'єкту, однак коли він побачив, що співвідношення основи підрамника до полотна картини надто розпливчасті і неконкретні, то почав працювати з тривимірними інсталяціями.

Мистецька діяльність Василя Бажая середини і кінця 90х років минулого століття пов'язувалася багатьма критиками з пост-структуралістичною філософією і до певної міри це вірно. Для Бажая поняття живопису, інсталяції, перформансу, мистецтва загалом, це перш за все явище конструйоване, а так званий біхевіор і предмет відставлені на задній план. Саме тому він охоче вживає у своїх творах поняття фігури, а не тіла, текстури, а не плями, форми, а не образу. Бо ж фігура має конструкцію, а тіло є уявне, текстура має певні властивості, а пляма аморфна, форма має чіткі контури, а образ здебільшого асоціативний і багатоваріантний.

«Двовимірність», пласкість живопису ніколи не лякала Бажая, а тому на відміну від Дональда Джада, Бажай все-таки знайшов продовження живопису, як об'єкту за рамками прямокутного чи квадратного полотна на стіні.

Використовуючи свої особисті засоби образно-текстової деконструкції, Бажай досягає потрібного ефекту, вираженням чого є часто представлений митцем перформанс. Суттєву роль у створенні експозиції Василя відіграють

Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
2х1,5 м.

не лише живописні твори, але й інсталяції, що можуть гармонічно співіснувати з живописом, утворюють загальний скелет експозиції і заставляють нас сприймати простір галереї, як цілісний Об'єкт в середовищі якого відбувається запланована митцем творча дія.

Уявімо собі на деяку мить існування цього Об'єкта без людини здатної сприймати. Що ми можемо сказати про нього? У багатосвітій інтерпретації квантової механіки, котра не вважає процес споглядання/оцінювання/вимірювання чимось особливим, обидва стани об'єкта існують, але декогерують. Коли спостерігач оглядає виставку, він «заплутується» з об'єктом, і від цього утворюються два стани спостерігача, що відповідають двом станам об'єкту. Вони не взаємодіють один з одним. Цей механізм декогеренції є важливим для так званих сумісних історій, терміну квантової механіки, де тільки Об'єкт без глядача або Об'єкт з глядачем можуть бути у сумісній історії. Інакше кажучи, коли глядач знаходиться на експозиції, Всесвіт розщеплюється на два різні всесвіти, в одній з яких спостерігач дивиться на виставку з задіяним Об'єктом, а в іншій — інший спостерігач бачить чистий Об'єкт.

Відповісти важко. Для нашої свідомості, що ще не ознайомилася з показаним на експозиції, твір мистецтва (тобто експозиція в цілому, як Об'єкт), існує в своєрідному ідеальному стані, існує сам для себе, як кіт. Однак це розмірене, ідеальне буття-в-собі починає змінюватися коли людська свідомість проникає до нього. Відбувається стороннє вітчування і об'єкт остаточно випадає з сумісних історій стаючи об'єктом ДЛЯ глядача.

Аналізуючи експозиції художника можна явно прослідкувати розвиток його творчої думки. Коли в перших експозиціях 1989-1992 років і живопис і інсталяція виступали так би мовити на рівних правах, як незалежні твори мистецтва, то починаючи з виставки 1995 року митець починає створювати величні експозиційні ансамблі, прикладом чого й була акція «П'яно-Форте 2». Тоді ж, в 1994 році, з'являється і зацікавлення Бажая перформансом, як об'єднуючим фактором експозиційного простору.

Творчість Василя Бажая відрізняють дві основні риси: одержимість роботою та надзвичайна філософічна езотеричність. Вражає активна експозиційна діяльність автора. Погодьтеся, не кожен може за період за 30-ть років створити понад пів сотні персональних виставок з представленими на них новими полотнами, не говорячи вже про безліч спільних акцій в Польщі, Бельгії, Франції, Німеччині, Австрії, Данії, США.

Якимось дивним чином відчуваючи пост-модерністичну епоху Оскар Вайльда (Oscar Fingal O'Flahertie Wills Wilde, 1854-1900) писав: «Мистецтво насправді ніколи не покаже зовнішнього світу. Все що воно показує - це наша душа, єдиним світом, що ми його можемо пізнати є... мистецтво, і тільки мистецтво відкривається для нас». Розкритикований сьогодні посмодернізм довів цю ідею до логічного завершення: «там» за межами нашого cogito немає правди, але в той же час немає правди і «в межах» його. «Правда» конструється культурою і нав'язується людям. Немає поодинокі «правди» яку б усі ми мали би знати - об'єктивної чи суб'єктивної. Вітаємо в постмодерністському світі: незалежно від того як сприймається реальність (як суб'єктивне чи як об'єктивне явище), тим не менше вона завжди конструйована і довільна. Для художника постмодерніста, істина, краса і моральність є чимось що можна сконструювати, пов'язати культурою, затиснути психологією, визначити гендером, активізувати економікою, деформувати мовою...

Тому Бажай шукає діалогу з абсолютною ідеєю мистецтва і не зважає на думку стороннього. Свої твори художник творить не для глядацького загалу а в першу чергу для себе, для власного процесу творчості. Він трактує їх як живі істоти, спілкується з ними і, відаючи їм належне, дістає натомість відповідь на питання, які його цікавлять. Цим і пояснюється філософічність кожної його виставки. Філософічний діалог між митцем та його творамн, до якого може приєднатися кожен хто відвідує ту чи іншу його експозицію, відроджує відомий всім маніфест «мистецтва заради мистецтва» і руйнує іронічність і культурну заангажованість пост-модерністичної концепції, а на поставлене якоесь запитання про важливість думки стороннього для Бажая, він відповів: «Думка стороннього - це цікаво... а думка натовпу - це брутално».

Роман Ганкевич

Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
2х1,5 м.

П'яно - форте IV, або Мистецтво як запитання до себе та його розгадка

Василь Бажай – постать легендарна і певною мірою культова в українському мистецтві кінця ХХ поч. – ХХІ ст., художник-філософ, чия творчість ось уже декілька десятиліть тримає українського глядача у стані постійного зацікавлення та емоційного неспокою. Абстрактні полотна й нестандартне вирішення експозиційних площ, інсталяції, ready-made об'єкти, перформанси та уособлена, немов би відокремлена від мистецького мейнстріму позиція автора приваблює і захоплює. Його виставки давно стали актуальними і популярними культурними подіями в житті Львова та всієї країни, адже, незважаючи на авторську візнаваність, вони несуть щоразу нові пластичні рішення та відкривають багатство закладених в них семантичних змістів.

Випускник Львівського інституту прикладного та декоративного мистецтва (нині – ЛНАМ) у непрості часи застою, художник пам'ятає настанови і схвалення обраного шляху своїми викладачами, корифеями українського модернізму – Романа Сельського (1903—1990) і Карла Звіринського (1923—1997), які утвердилися у своєму нонконформізмі. В сучасному мистецтві України Василь Бажай є знаковим майстром нефігуративної живописної пластики, одним із найпослідовніших мистців-інтелектуалів, які поглиблюють і розвивають традиції абстракціонізму.

У світі ідей і речей немає випадковостей. Симптоматично, що перша виставка Василя Бажая відбулася 30 років тому, 1989 р., саме у стінах нинішньої Львівської національної галереї мистецтв. Ця подія мала широкий культурний резонанс та відразу вивела молодого художника у фаворити мистецьких процесів.

Декілька робіт з цього періоду дочекалися сьогодення і вдалим акордом початкової мелодії доповнили теперішню експозицію, де в основному експонувалися Бажасеві найновіші твори. Таким чином у формування нової експозиції майже спонтанно уклалася концепція розвитку, вічного руху по спіралі часу та його постійного пізнання. За твердженням автора, роботи еволюціонують, коли попадають в інший від первісного контекст, переходять з одного періоду в наступний та іноді стають отим «Соломоновим ключиком», який дозволяє знайти шлях до нової експозиції, нового масштабного проекту.

«П'яно – форте» – проект, над яким автор творчо працює понад два десятиліття. Цьогорічна виставка є четвертою з ряду, що продовжує традицію неспинних пошуків живописної звукоформи після незабутньої виставки «Форте – п'яно», проведеної у рамках фестивалю «Контрасти – 95». У той час митець вразив прикладом нестандартного поєднання живопису з об'ємно-просторовими об'єктами та сучасною музикою. Відтоді ці елементи відіграють суттєву роль у створенні цілісного образу експозиції, приваблюючи новими експериментальними рішеннями та новими акордами кольоропластики, які творять іншу понятійну реальність.

Інсталяції у вигляді вертикалей згорнутих у хаотичні сувої полотен, вільно розташованих у просторі, гармонійно співіснують з площинним живописом на стінах в єдиному організмі. Абстрактна ідея, втілена через

Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
2x1,5 м.

різні об'єкти, спонукає сприймати простір галереї як новий цілісний твір мистецтва в середовищі якого постійно діє запрограмований автором перформанс. Синтез живопису, ready-made об'єктів та інсталяцій за підтримки аудіоефектів виконує роль об'єднуючого і всеохоплюючого фактора цього перформансу. По суті, це певний всесвіт, витворений уявою художника, який, резонуючи з відчуттями глядача, входить у його внутрішній простір і його змінює. Тут повною мірою має місце постмодерністська ідея дотичності реципієнта до співтворення художнього твору. Тому не випадково Бажасві полотна завжди без назв. Вони здатні трансформуватися в різних конфігураціях, утворюючи нові художні структури, які щоразу несуть інше емоційне забарвлення. На думку художника, названа картина втрачає свою специфічну мову, позбавляє її первинного образотворчого сенсу, бо ж у неї інша абетка, ніж у слові, адже вона створена для візуального, а не вербального сприйняття.

«Для чого існує мистецтво? – запитує художник і відповідає, – Для того, щоб людина побачила сама себе, на якому щаблі розвитку вона знаходиться». І справді, сприйняття художнього образу людиною індивідуальне і є дуже суб'єктивним у його трактуванні. Воно повністю залежить від її культурного статусу, інтелекту, здатності до адаптації образів, асоціативного мислення, тощо.

Відомий теоретик і практик абстрактного мистецтва Мішель Сефор (Ferdinand Louis Berckelaers, 1901-1999) визначав безпредметне мистецтво як таке, що не має жодного відгуку в реальності: «Я називаю абстрактним мистецтвом всяке мистецтво, яке не містить ніякого нагадування, жодного уявлення про реальність, незалежно від того, чи була ця реальність чи була вихідним пунктом творчості художника». Художник матеріалізує саму ідею і її ідеальну форму в конкретні твори мистецтва.

Чистий абстракціонізм Бажасвих візуальних рефлексій не виходить в реальний простір, натомість сам стає реальною абстрактною, яка захоплює у свою стихію і поглинає глядача своєю внутрішньою синергією. Ідея, втілена в абстрактні форми, живе та розвивається в просторі ніби сама по собі, заповнює його і певним чином його метафізично одухотворює.

Мистецтво Василя Бажая інтелектуальне, позаяк заставляє думати, розшифровувати закладені в ньому культурні коди, відсилає до витоків живописної традиції, її трансформації у модерну добу та перетлумачень в часи постмодерну і разом із тим дуже емоційне, здатне до широких рефлексій та переживань.

Видається, що художникові притаманна виразна емоційність форми як прояв прагнення до еволюціонізму та піднесена кольорова напруга як підсвідомий прояв національної сутності, первісного генетичного коду. Цей генетичний код завжди потребує виразу через художні символи.

«Художній символ містить у собі в згорнутому вигляді і розкриває свідомості щось, що саме по собі є недоступним іншим формам і засобам уніфікації з Універсумом. Таким чином художній символ у принципі не піддається вербалізації», – пише авторитетний дослідник сучасного мистецтва Віктор Бичков. Це твердження резонує з думками Василя Бажая і підтверджується його творчим методом.

Бажасві полотна завжди вирізняє активна фактура та згармонізована вишукана палітра. Естетична складова кольоропису художника має своєрідне оптимістичне світоглядне підґрунтя. «Бажай – перш за все виключно живописець, і тому найбільш верхній, напевне, і найбільш значний пласт вражень від його творів – це багатство і краса колориту, різноманітність і змістовність кольорових рішень», – влучно писав про його живопис Григорій Островський.

Дзвінке урочисте «форте» та приглушене драматично-ліричне «п'яно» за велінням автора-деміурга чергуються, видозмінюються і переплітаються в експозиційному просторі. Художник ніби запрошує відчуття дотик, як загуслий у фарбах звук вібрує в різних тональностях. Він то вибухає яскравими спалахами червоного, то зупиняється застиглим акордом, розкладеним на зорганізованих жовтих, зелених чи синіх площинах, то завібрує кольоровим павутинням, замайорить таємничими лабіринтами ліній і знаків, затріпоче переливчастим глянцем бинд, то оформиться опуклими згустками міжгалактичної матерії, схожими на загадкові портали в космічні макросвіти, що вражають уяву близькістю до коду української писанки... І тут настає таїна співтворення, причетності до розуміння абстрактної авторської ідеї, а відтак – широке поле для інтерпретацій...

Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
2x2 м.

Недаремно гаслом виставки «П'яно – форте ІV» став вислів художника: «Кожна створена мною річ – це, насамперед, питання собі і його розгадка».

І на завершення – кілька думок Василя Бажая, які дають змогу збагнути глибини його творчості:

«Мистецтво не має логіки, воно алогічне по суті».

«Мистецтво не контрольоване, воно само торує собі шляхи».

«Мистецтво не створене людиною, воно існує само по собі».

«Мистецтво – як проявлення вищої ідеї через конкретну річ. Завдяки мистецтву людина пізнає глибину речей».

«Мистецтво – це космічна абетка, яка дозволяє відкрити непрості речі».

«Абстрактна ідея – це інтуїтивна реальність, яка може себе проявити тільки через контакт з об'єктом. Але тільки після проходження через суб'єкт вона себе реалізує».

«Важливо те, як абстрактна ідея втягує у чисте полотно, як магнітом. Вібрація чи частота, яка існує всередині абстрактної ідеї, має втілитися у матеріальну форму».

«Я не даю назви творам тому, щоб людина не шукала мене, а шукала себе, свій твір, свою мову».

«Сама експозиція – це і є остання робота. Діалог самого із собою».

Олена Кіс-Федорук, куратор

Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
2х1,5 м.

Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
1,85x1,5 м.

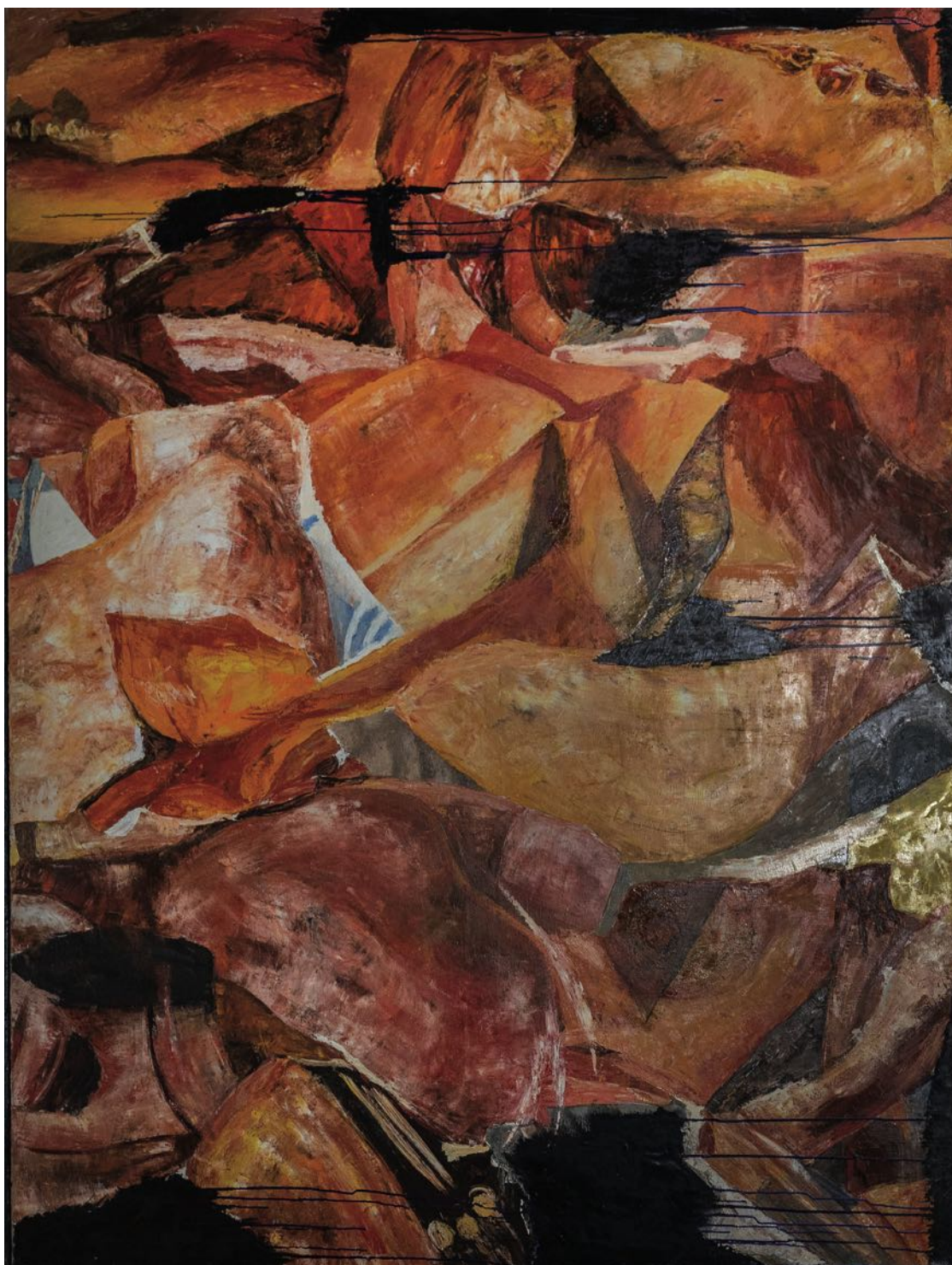
Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
2х1,5 м.

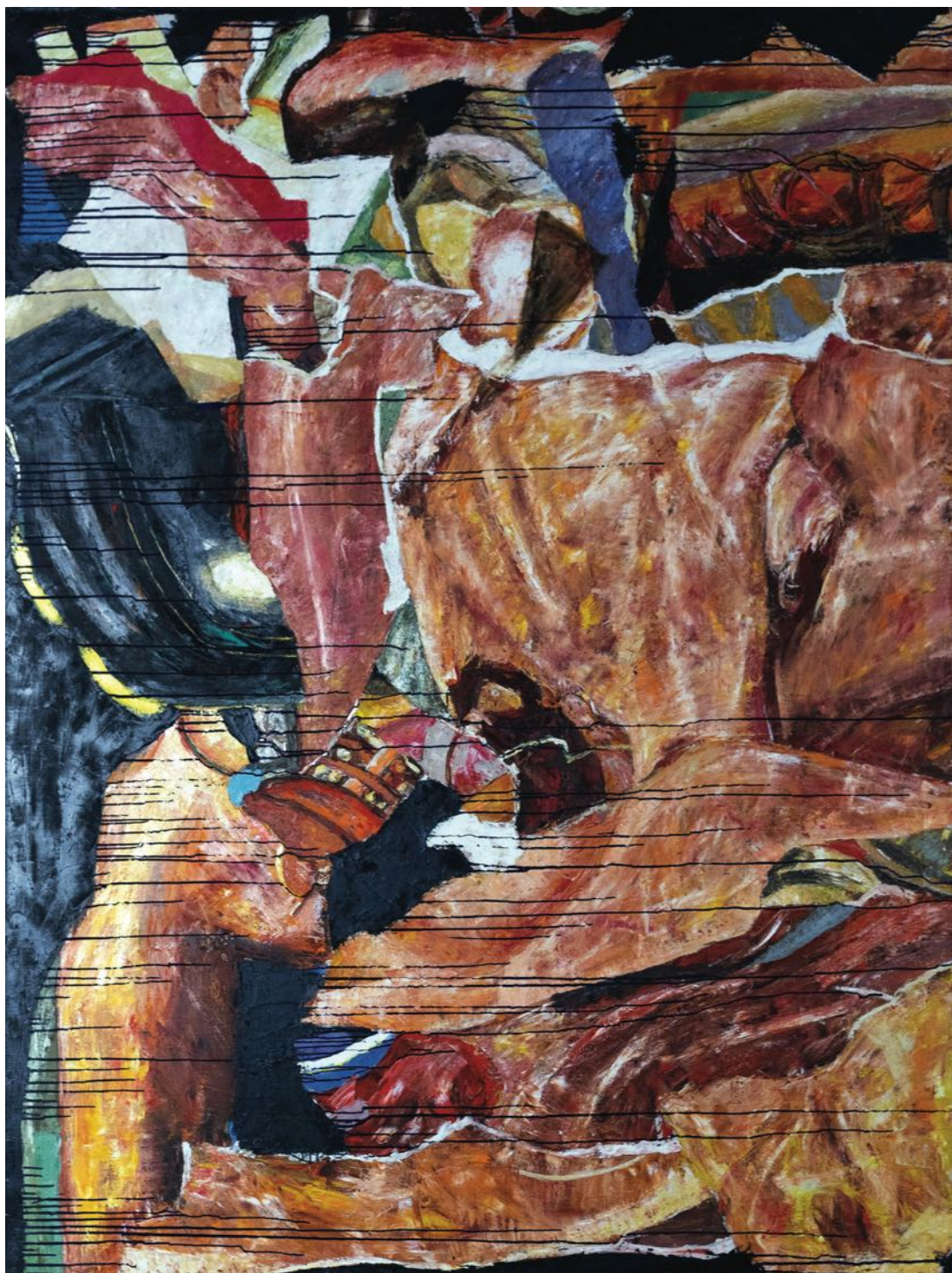
Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
2х1,5 м.

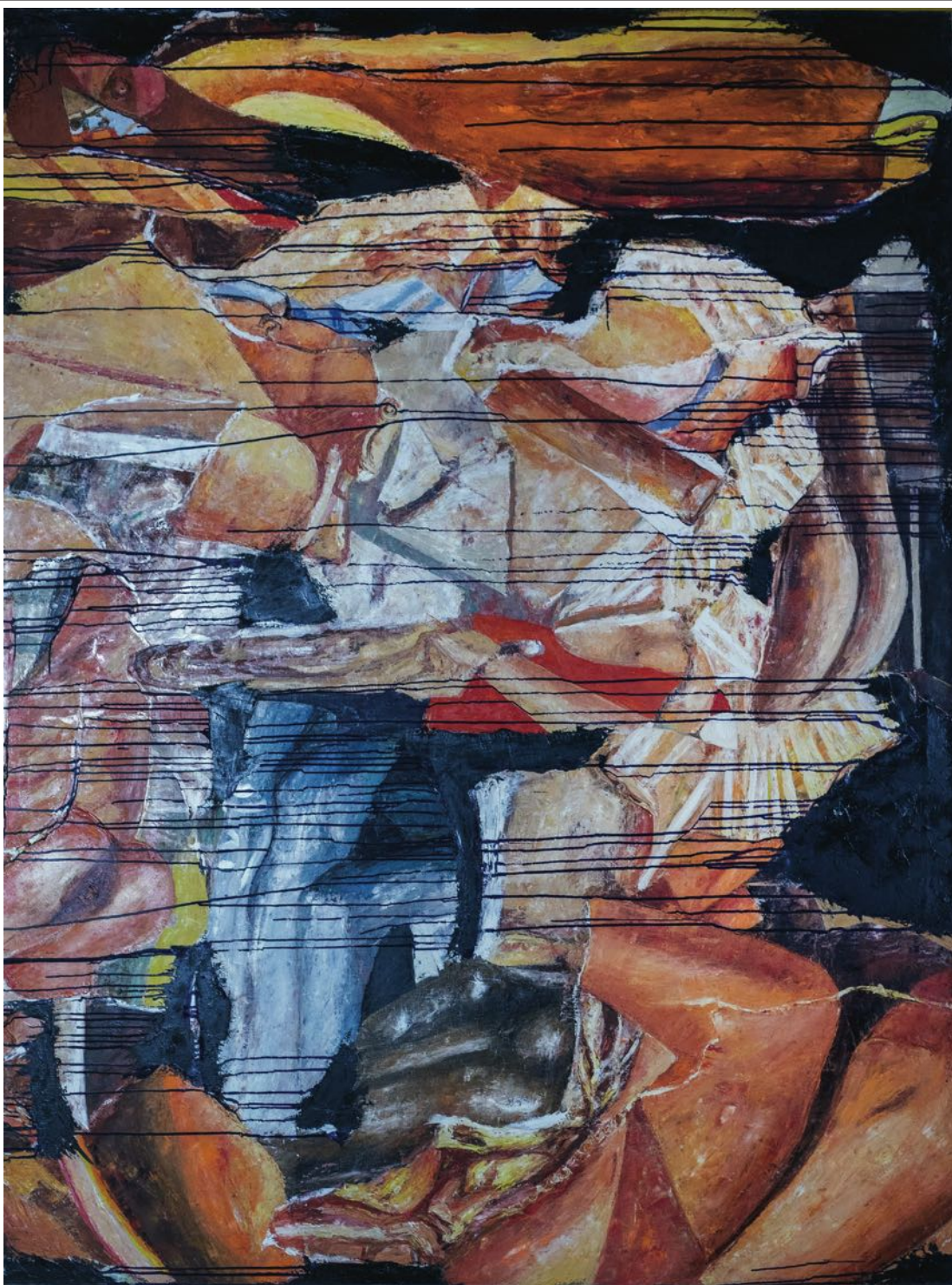
Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
2х1,5 м.

Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
2х1,5 м.

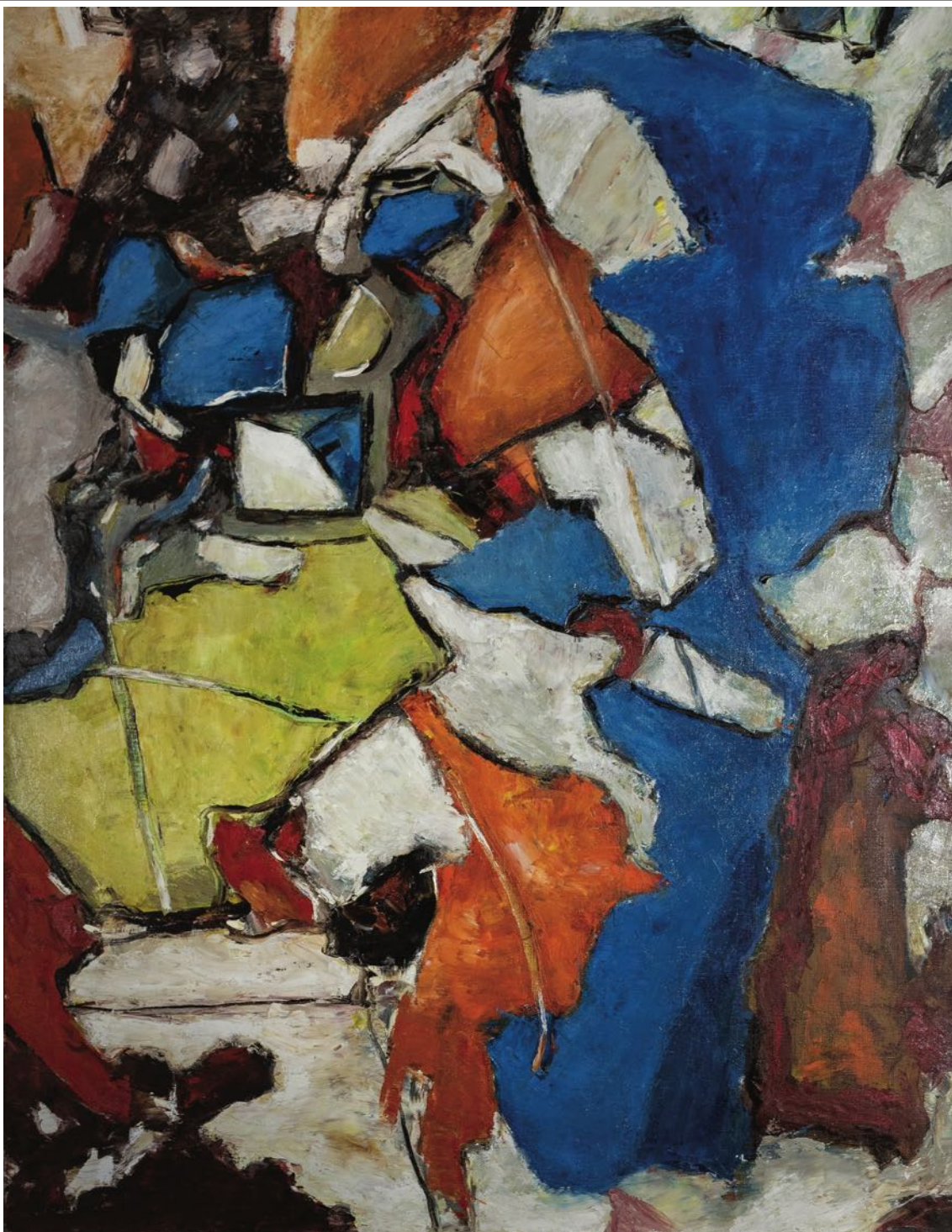
Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
2х1,5 м.

Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
2х1,5 м.

Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
2x1,5 м.

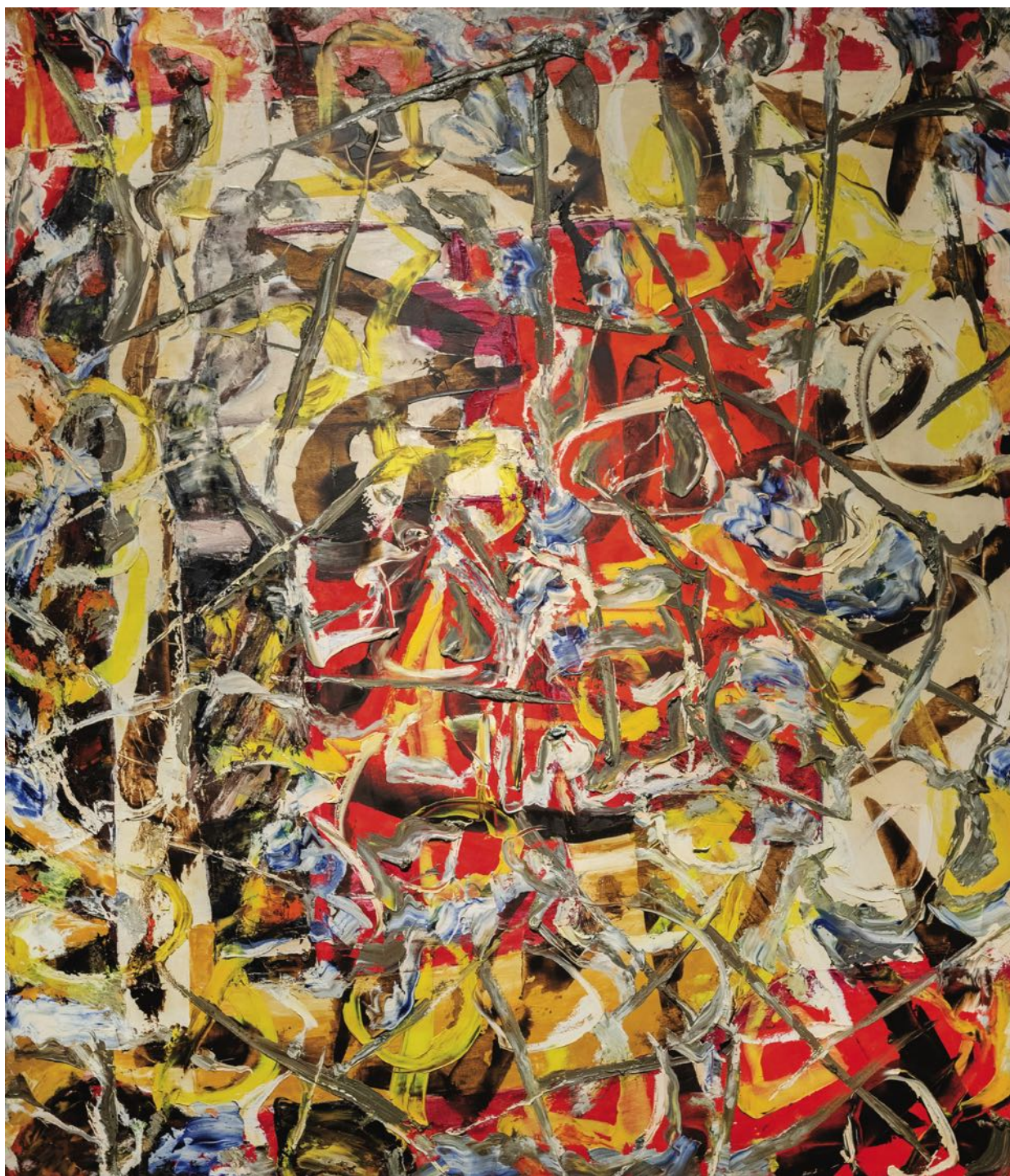
Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
2х1,5 м.

Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
1,85x1,5 м.

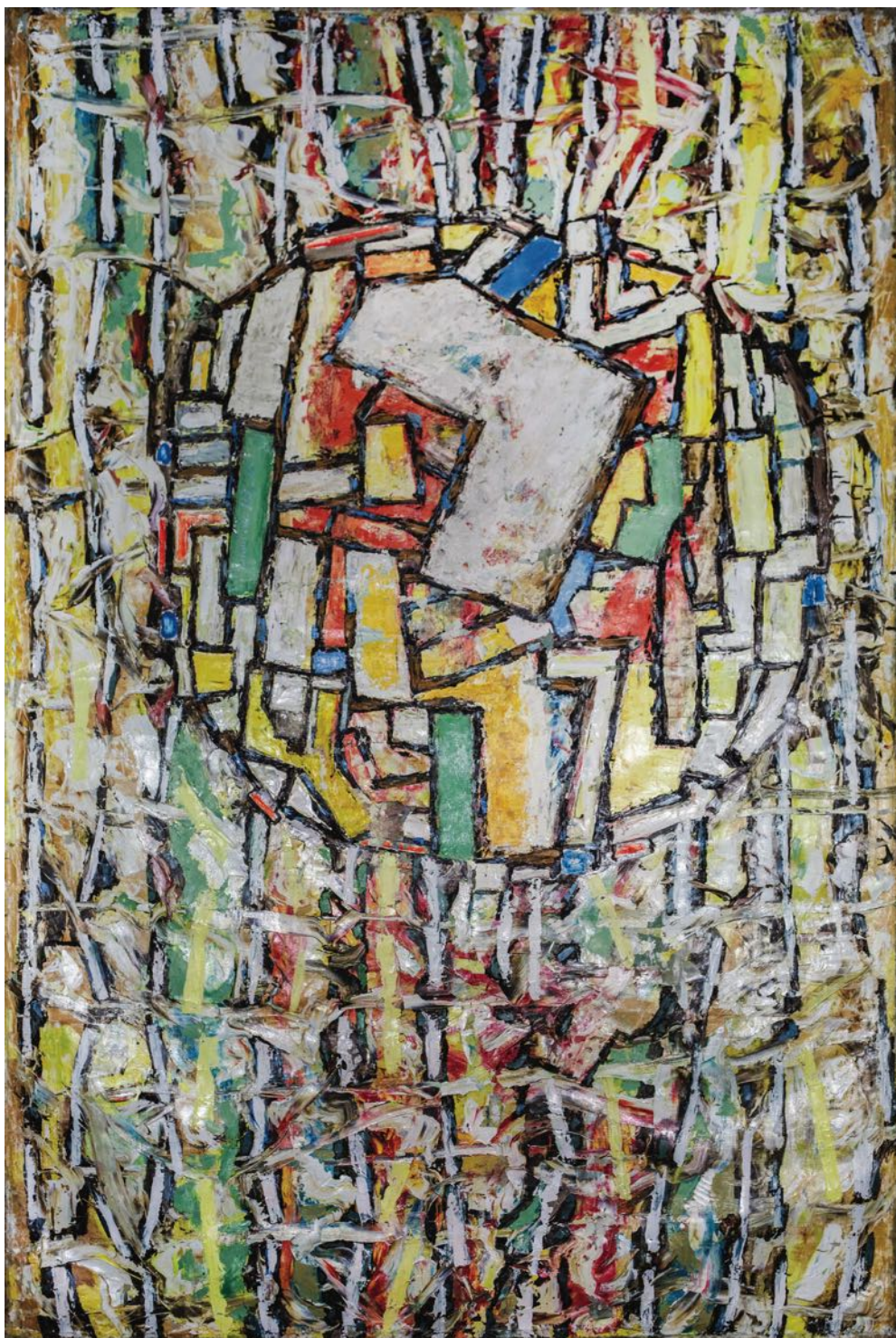
Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
1,85x1,5 м.

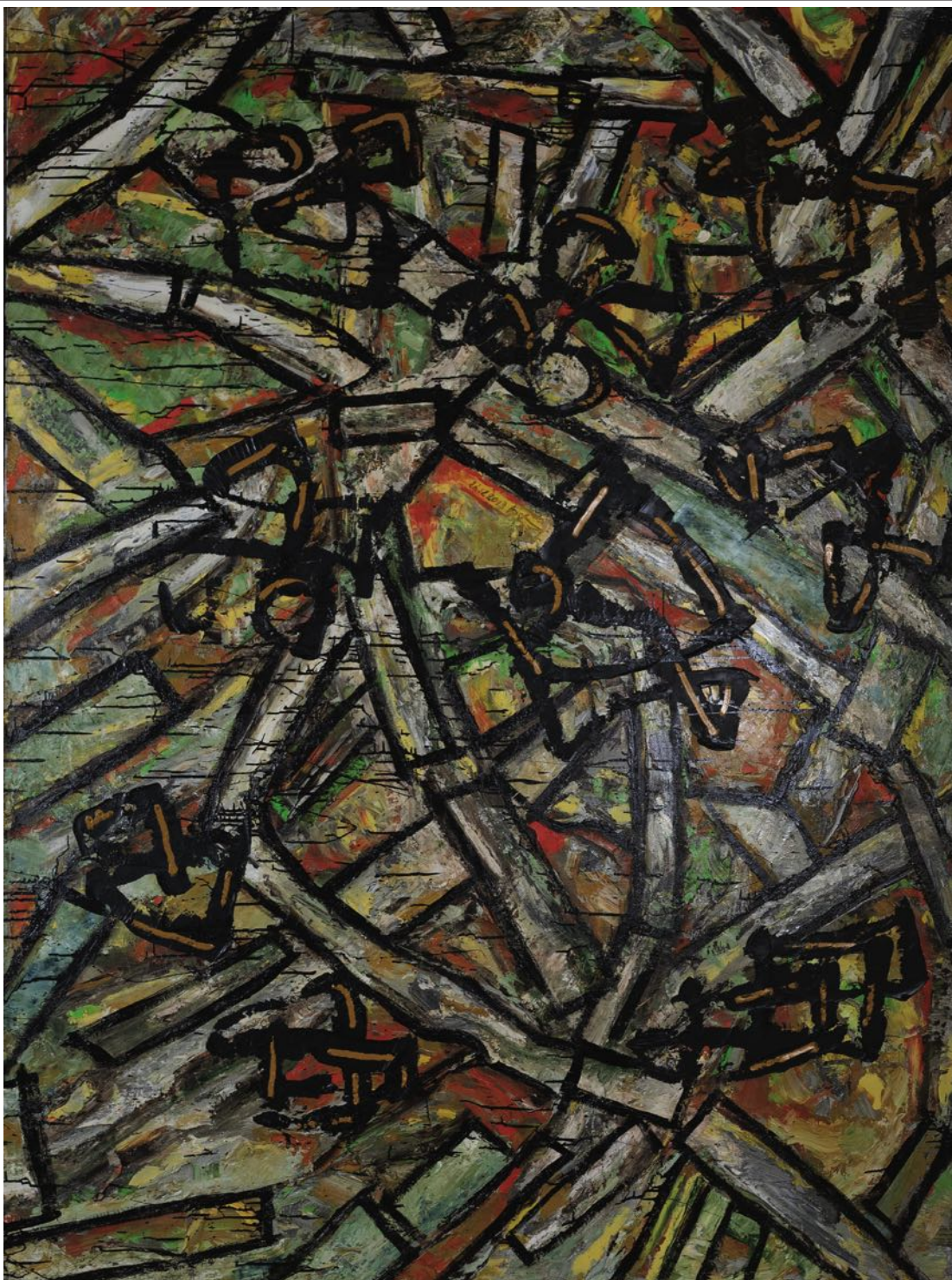
Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
1,6x1,6 м.

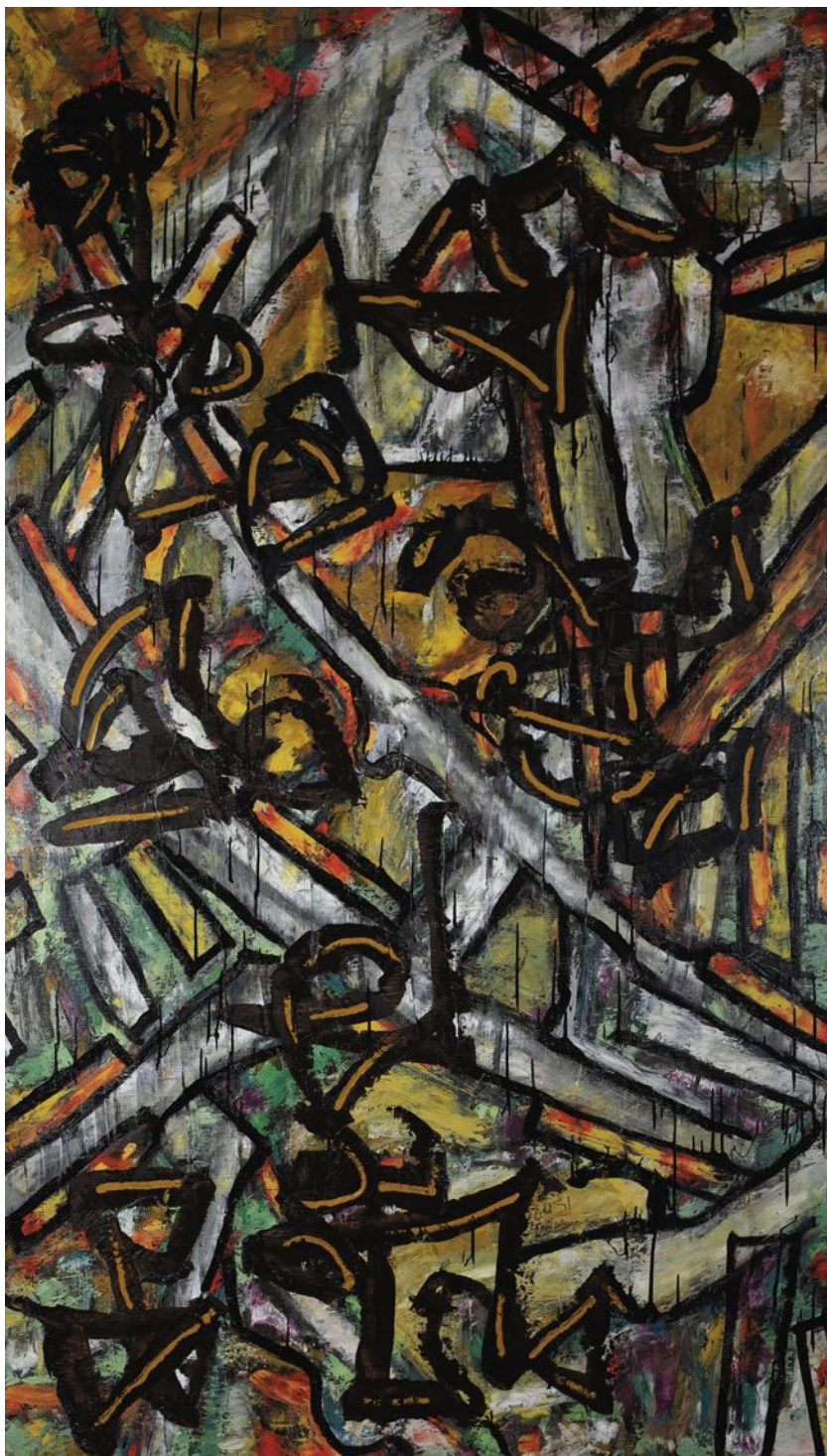
Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
1,8x1,5 м.

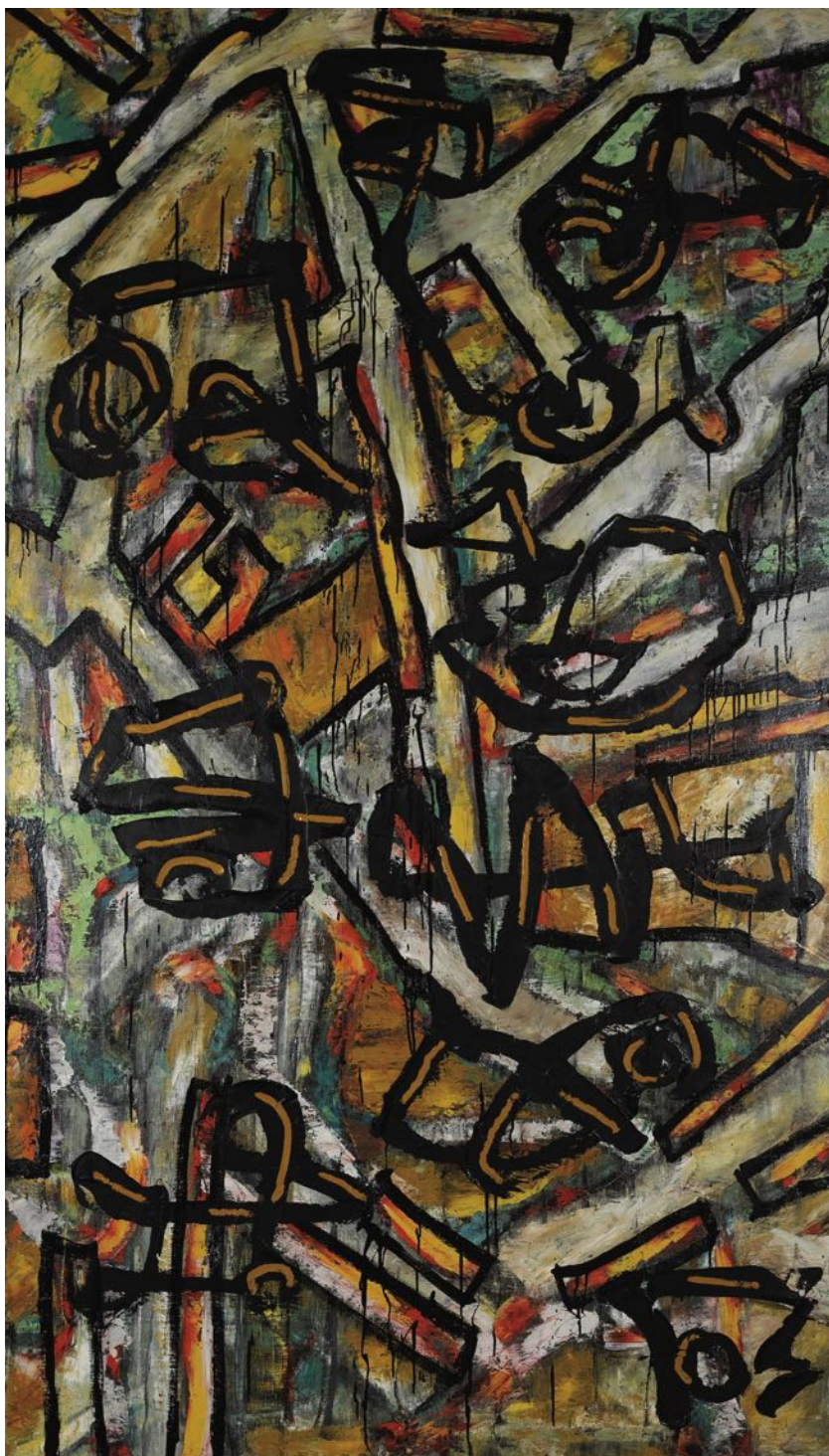
Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
3x2 м.

Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
2х1,5 м.

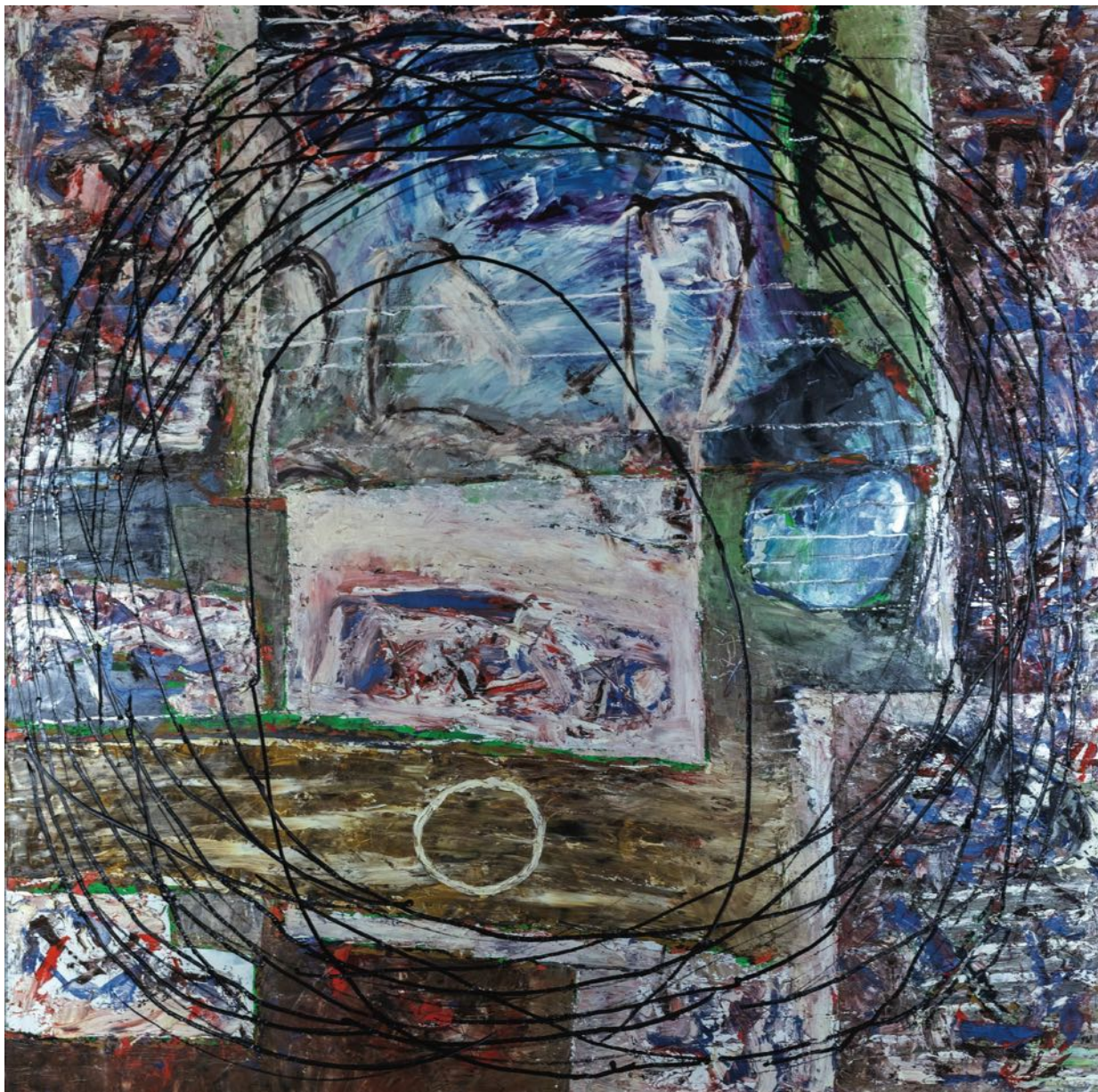
Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
2х1,3 м.

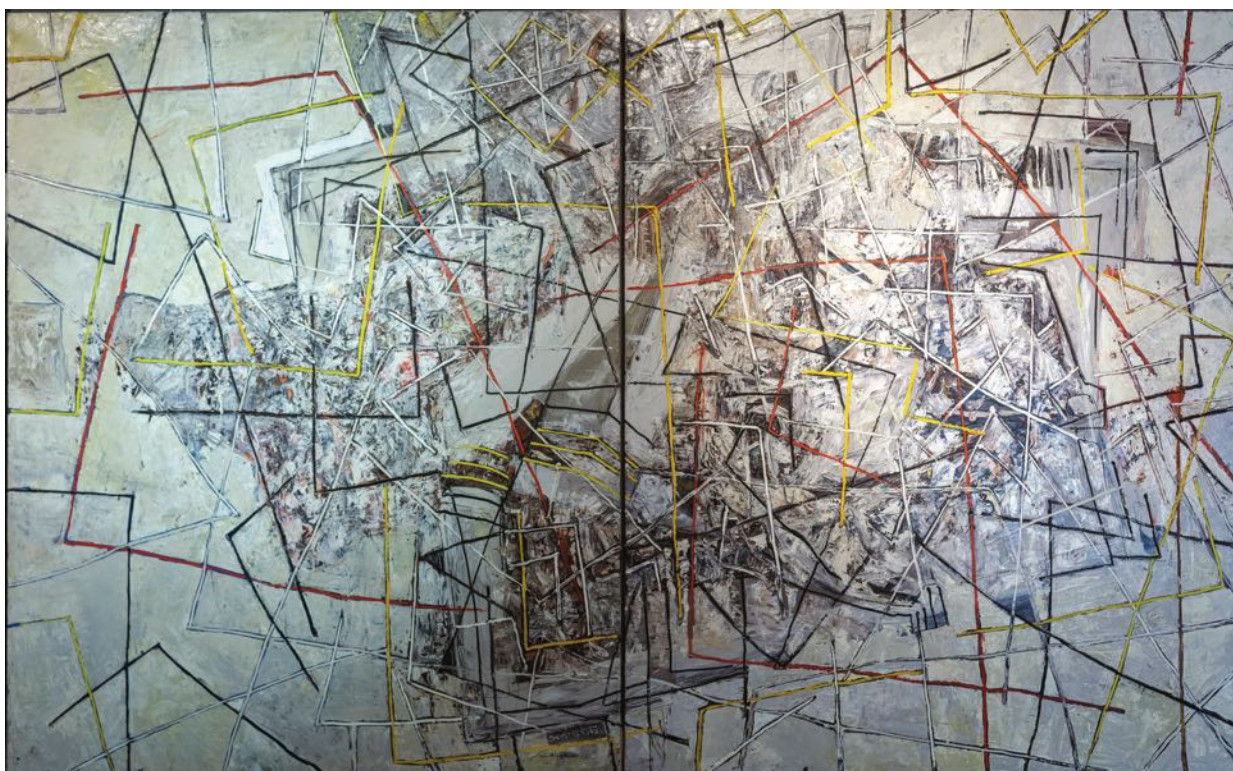
Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
2x1,1 м.

Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
3х2 м.

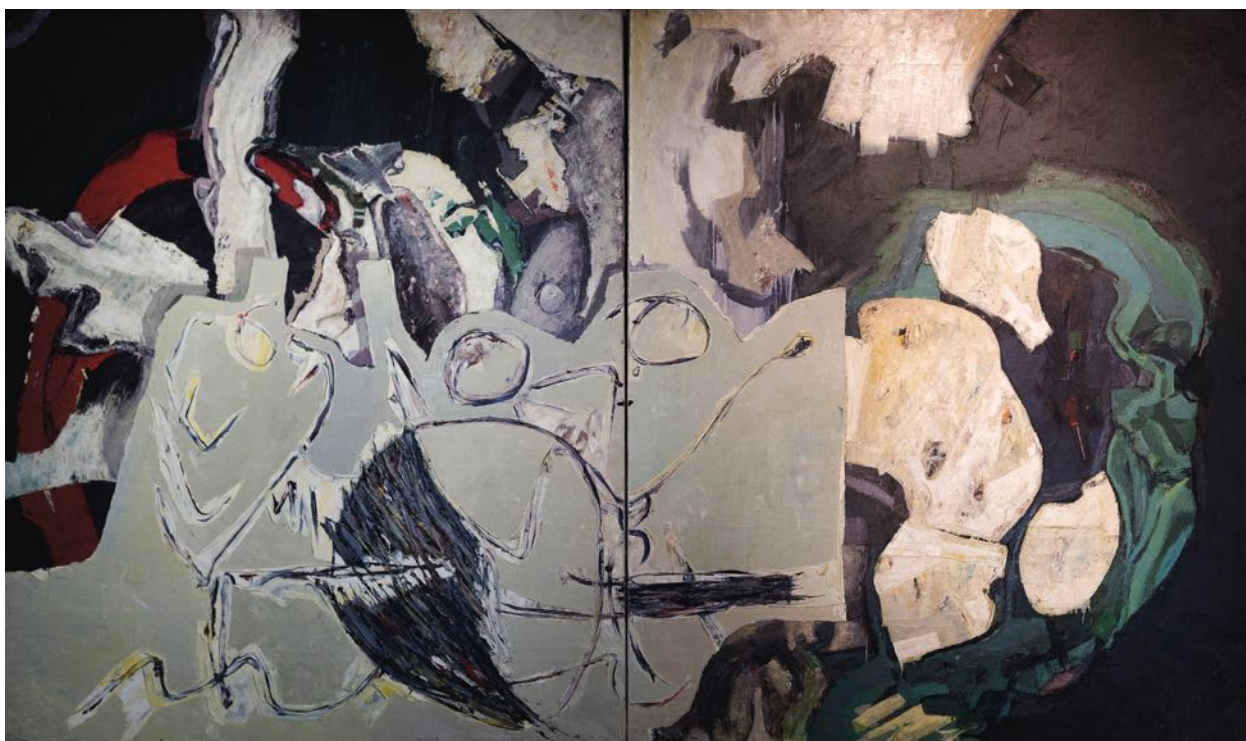
Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
2x2 м.

Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
1,8х3 м.

Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
1,5х3,9 м.

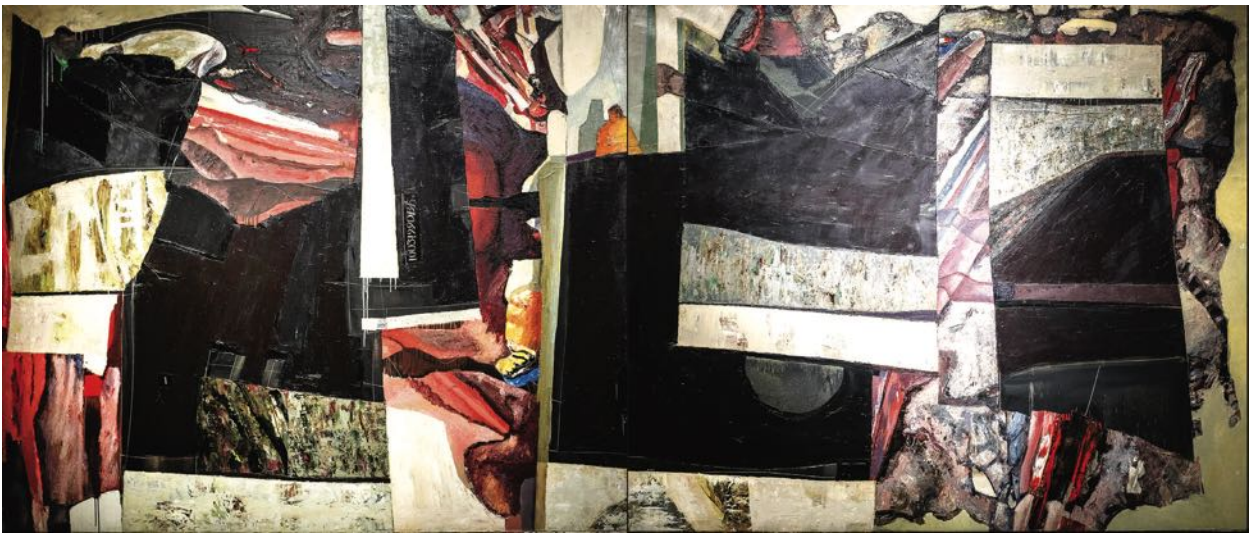
Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
1,8х3 м.

Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
2x4,5 м.

Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
1,55x3,6 м.

Василь Бажай
Без Назви
полотно, олія
1,55x3,6 м.

Зміст

7

РОМАН ГАНКЕВИЧ
Живопис як об'єкт

11

ОЛЕНА КІС-ФЕДУК
П'яно – форте IV, або Мистецтво як запитання до себе та його розгадка

16

ВАСИЛЬ БАЖАЙ
П'яно – форте IV
живопис